

ҚАРОРИ
ПЛЕНУМИ СУДИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
№7

аз 23 декабри сол и 2011

шаҳри Душанбе

**Дар бораи аз ҷониби судҳо татбиқ намудани қонунгузорӣ оид ба ҳифзи шаъну
шараф ва эътибори кории шаҳрвандон ва шахсони ҳуқуқӣ**
*(бо тағйири иловаҳои бо қарори Пленуми Суди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 июни
соли 2014, №3 воридгардида)*

Мутобиқи талаботи моддаи 5-уми Конститутсия (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳаёт, кадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон дахлнопазиранд.

Қонунгузори амалкунанда ҳифзи судии ҳуқуқи инсон, шаҳрванд ва шахсони ҳуқуқиро оид ба шаъну шараф ва эътибори корӣ кафолат медиҳад.

Ҷамъбасти таҷрибаи судӣ аз рӯи парвандаҳо дар бораи раддияи паҳн кардани маълумоте, ки шаъну шараф ё эътибори кории шаҳрванд ва шахси ҳуқуқиро паст мезананд нишондод, ки судҳои ҷумҳурӣ амалан парвандаҳои мазкурро дуруст ва бо риояи талаботҳои меъёрҳои ҳуқуқи моддӣ ва мувофиқи баррасӣ менамоянд.

Дар тарҷибаи судӣ оид ба баррасии ҷунин парвандаҳо дар баъзе ҳолатҳо мавриди татбиқи қонунгузорӣ ба камбудихо роҳ дода мешаванд.

Аз ин лиҳоз, бо мақсади таъмини татбиқи дурусту яхелаи қонунгузорӣ, ки муносибатҳои ҳуқуқии дар боло номбаршударо ба танзим медиҳанд, дар асоси моддаи 27 Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон,-

Қ А Р О Р Қ А Р Д:

1. Дикқати судҳо ба он ҷалб карда шавад, ки ҳаёт, кадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон дахлнопазиранд.

Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд.

Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд ба воситаи Конститутсия, қонунҳои ҷумҳурӣ ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки аз тарафи Тоҷикистон эътироф шудаанд, ҳифз мегарданд. Аммо ҳангоми амалӣ намудани ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд ҳуқуқу озодиҳои дигар шахсон набояд ҳалалдор карда шаванд.

Бо назардошти муқаррароти конституционӣ мавриди ҳалли бахшо дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки ба ҳар кас озодии суҳан, нашр, ҳуқуқи истифодаи воситаҳои ахбор кафолат дода мешавад, сензураи давлатӣ ва таъқиби барои танқид манъ аст (моддаи 30 Конститутсия (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон).

2. Агар шаҳрвандон ва шахсони ҳуқуқӣ ҷунин шуморанд, ки маълумоти паҳнкардашуда шаъну шараф ё эътибори кории онҳоро паст мезанад ва ба ҳақиқат мувофиқат намекунад, метавонанд ба суд муроҷиат намоянд.

Бо талаби шахси манфиатдор (масалан, ҳешовандон, ворисон) ҳифзи шаъну шарафи шаҳрванд пас аз вафоташ низ имконпазир аст (қисми 1 моддаи 174 Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон)).

Ҳифзи судии шаъну шараф ва эътибори кории шаҳрванд ва шахси ҳуқуқӣ, ки нисбатан маълумоти номувофиқ паҳн карда шудааст, дар ҳолатҳои низ истисно намегардад, агар муайян

кардани паҳнкунандаи чунин маълумот имконнопазир бошад (ҳангоми ирсоли мактубҳои беимзо ба суроғай шахрванд ё шахсони ҳуқуқӣ ташкилот ва ё паҳн кардани маълумот дар шабакаи Интернет аз тарафи шахсе, ки муайян кардани он ғайриимкон аст).

Тибқи талаботи қисми 7-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон, агар муайян намудани шахси паҳнкардаи маълумоте, ки шаъну шараф ё эътибори қорӣ шахрвандро паст мезанад, имконнопазир бошад, шахсе, ки дар борааш чунин маълумот паҳн гардидааст, метавонад барои нодуруст донистани маълумоти паҳнгардида, ба суд муроҷиат намояд.

Аризаҳои мазкур ба тартиби муурофияи махсус оид ба ҳолатҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ дошта баррасӣ мегарданд (зерфасли IV Кодекси муурофиявии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон)).

3. Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки қисми 1-и моддаи 32 Кодекси муурофиявии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, ки парвандаҳо дар хусуси ҳимояи шаъну шараф ва одоби касбӣ дар соҳаи соҳибқорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ аз ҷониби судҳои иқтисодӣ, баррасӣ карда мешаванд.

Ҳамзамон, ин гуна парвандаҳо тибқи талаботи қисми 2-и моддаи зикршуда аз ҷониби суди иқтисодӣ новобаста ба иштирокчи будан ё набудани шахси ҳуқуқӣ, соҳибқори инфиродӣ ё дигар шахрвандон ва ташкилот дар муносибатҳои ҳуқуқие, ки аз онҳо баҳс ё талабот ба вучуд омадааст, баррасӣ мегарданд.

4. Мутобиқи талаботи қисмҳои 1 ва 8-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон шахрванде, ки дар хусуси ӯ маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори қорӣ, шахси ҳуқуқӣ бошад нисбати эътибори қорӣ паҳн гардидааст, ҳақдоранд барои нодуруст донистани маълумоти паҳнгардида, ба суд муроҷиат намоянд.

Тартиби пешакии то судиро дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва ё эътибори қорӣ, аз ҷумла дар ҳолатҳои, ки даъво нисбати воситаҳои ахбори омма, ки ба воситаи он маълумотҳои мазкур паҳн гардидаанд, КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ накардааст.

Шахси воқеӣ ва (ё) ҳуқуқие, ки воситаи ахбори омма дар хусуси ӯ маълумоти бардурӯғ ва ё маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори қорӣ паҳн намудааст, ҳуқуқ дорад аз редаксияи он нашри раддияро талаб намояд. Дар сурати аз тарафи воситаи ахбори омма рад кардани нашри раддия ва ё риоя накардани муҳлати барои нашри чунин мавод муқарраршуда, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад дар муддати то як соли баъди нашри мақола ба суд муроҷиат намояд (моддаҳои 19 ва 21 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»).

Воситаҳои ахбори омма вазифадоранд қарори эътибори қорӣ пайдонамудаи судро дар бораи дар ҳамаҷониб воситаи ахбори омма нашр кардани он ройгон ва дар муҳлати муқарраршуда нашр намоянд (моддаи 22 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»).

5. Ҷавобгари муносиб аз рӯи аризаҳои даъвогӣ оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қорӣ муаллифони маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори қорӣ, ки ба ҳақиқат мувофиқат намеkunанд, инчунин шахсони паҳнкунандаи чунин маълумот дониста мешаванд. Агар маълумоти мавриди баҳс қарордошта тавассути воситаҳои ахбори омма паҳн шуда бошад, он гоҳ ҷавобгарони муносиб муаллиф ва редаксияи воситаҳои дахлдори ахбори омма мебошанд.

Дар сурате маълумоти мазкур дар воситаҳои ахбори омма бо ишора ба шахсе, ки сарчашмаи он мебошад, паҳн шудааст, он гоҳ ин шахс низ ҷавобгари муносиб дониста мешавад.

Ҳангоми бе ному насаби муаллиф чоп ё ба тариқи дигар паҳн кардани маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори қорӣ, ки ба ҳақиқат мувофиқат намеkunанд (масалан, дар мақолаи таҳрирӣ), аз рӯи парванда ҷавобгари муносиб редаксияи *воситаҳои ахбори омма, яъне шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ* ё ташкилотҳои (зерсохторҳои) онҳо, ки нашри воситаи ахбори оммаро амалӣ мегардонанд, дониста мешаванд.

Агар редаксияи воситаҳои ахбори омма шахси ҳуқуқӣ набошад, он гоҳ барои иштирок дар парванда ба ҳайси ҷавобгар муассиси он ҷалб карда мешавад.

Дар ҳолате, ки маълумот аз тарафи қорӣ ба сабаби ба амал баровардани фаъолияти касбии худ аз номи ташкилоте, ки дар он ӯ кор мекунад (масалан, дар тавсифномаи хизматӣ) паҳн шуда

бошад, он гоҳ тибқи талаботи моддаи 1083 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгари муносиб шахси ҳуқуқие, ки кормандаш чунин маълумотро паҳн намудааст, дониста мешавад. Бо дарназардошти он, ки баррасии парвандаи мазкур метавонад ба ҳуқуқу ӯҳдадорихои корманд таъсир расонад, ӯ метавонад дар парванда ба ҳайси шахси сеюм баромад намояд ё ин ки барои иштирок дар парванда тибқи аризаи хаттӣ шахсони иштирокчии парванда ҷалб карда шавад (моддаи 45 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

6. Шаъну шараф ва эътибори корӣ ҳангоми тухмат, яъне дидаю дониста паҳн кардани маълумоти бардурӯғ, ки шаъну шараф ва эътибори шахси дигарро паст мезанад ё таҳқир, яъне беадабона бо алфози қабех паст задани шаъну шараф ва эътибори шахси дигар тибқи талаботи моддаҳои 170, 171 ва 174 КГ ҳифз карда мешаванд (моддаи 174¹ КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

7. Аз рӯи парвандаҳои категорияи мазкур дар назар дошт, ки ҳолатҳои тибқи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои парванда аҳамиятдошта, бояд аз тарафи судя ҳангоми қабули аризаи даъвогӣ ва оmodасозӣ ба муҳокимаи судӣ, ҳамчунин дар рафти баррасии он муайян карда шаванд. Аз ҷумла, ҳолати аз тарафи ҷавобгар паҳн кардани маълумотҳо нисбати даъвогар, ки онҳо хусусияти хоси пастзананда дорад ва ба ҳақиқат мувофиқ нест.

Зери мафҳуми маълумотҳое, ки шаъну шараф ё эътибори кории шахрвандон ва шахсони ҳуқуқиро паст мезананд, чунин маълумотҳо, ки дар матбуоти даврӣ, ҳамчунин агентҳои иттилоотӣ, барномаҳои телевизиону радио, кинохроникаҳо, сабтҳо ва барномаҳои аудио ва аудиовизуалӣ, ки дар як сол на камтар аз як маротиба тавассути эфир ё кабел паҳн мешаванд, паҳши он дар шабакаи Интернет, ҳамчунин бо истифодаи воситаҳои дигари телекоммуникатсионӣ, тафсир дар тавсифномаи хизматӣ, баромадҳои оммавӣ, аризаҳо, ки ба суроғаи шахсони мансабдор ё ин ки иттилоот дар ҳама гуна шакл, аз ҷумла ба тариқи шифоҳӣ ақаллан ба як шахс ирсолшуда, фаҳмида мешавад. Хабар додани чунин маълумот ба шахсе, ки ба ӯ дахл дорад, дар сурате паҳнкунанда эътироф намегардад, агар аз тарафи шахси хабардиҳанда тадбирҳои кофӣ оид ба махфӣ нигоҳ доштани маълумоти мазкур, то ки ба шахсони сеюм маълум нагарданд, андешида шуда бошад.

Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки агар маълумотҳои пастзанандаи ба ҳақиқат мувофиқ набуда, дар шабакаи Интернет ба воситаи захираҳои иттилоотӣ, ки ба тариқи муқаррарнамудаи қонун ҳамчун воситаҳои ахбори омма ба қайд гирифта шудааст паҳн гардидааст, он гоҳ ҳангоми баррасии даъво дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ дастрас намудани меъёрҳои ҳуқуқие, ки ба воситаҳои ахбори омма мансубанд, зарур мебошад.

Зери мафҳуми маълумоти ба ҳақиқат мувофиқ набуда, ин воқеият ё ҳодисаҳое, ки дар вақт ва маҳали асли ба маълумотҳои баҳсӣ тааллуқдошта, ҷой надошта бошанд, фаҳмида мешаванд.

Маълумотҳое, ки дар санадҳои судӣ, қарорҳои мақомоти тафтиши пешакӣ ва дигар ҳуҷжатҳои мурофиавӣ ё расмӣ ҷой дошта, ки мавриди шикоят ва баҳс қарор додани онҳо тартиби дигари судии бо қонун муқаррар гардида пешбинӣ шудааст, маълумотҳои ба ҳақиқат мувофиқ набуда, ҳисобида намешаванд (масалан, бо тартиби моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумотҳои дар фармон оиди аз қор озод намудан рад карда намешаванд, зеро чунин фармон танҳо бо тартиби пешбининамудаи Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КМ Ҷумҳурии Тоҷикистон) мавриди баҳс қарор мегирад).

Маълумоти пастзананда ҳамон маълумоте дониста мешавад, ки дар он тасдиқи аз тарафи шахрванд ё шахси ҳуқуқӣ вайрон кардани қонунгузории амалкунанда, содир намудани кирдори ношоиста, рафтори нодуруст, ғайриахлоқӣ дар ҳаёти шахсӣ, ҷамъиятӣ ё сиёсӣ, бевичдонӣ ҳангоми ба амалбарории фаъолияти истехсолӣ- хоҷагидорӣ ва соҳибкорӣ, вайрон намудани меъёрҳои аз тарафи умум эътирофшудаи ахлоқӣ, қоидаҳои одоби корӣ ва анъанаҳои муомилоти корӣ ки шаъну шараф ва эътибори кории шахрванд ё шахси ҳуқуқиро паст мезананд, ҷой дошта бошанд.

8. Ба судҳо зарур аст парвандаҳои марбут ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори кориро (моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон) аз парвандаҳои оид ба ҳифзи дигар неъматҳои ғайримоддӣ (моддаи 170 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон) фарқ намоянд.

Масалан, ҳангоми баррасии баҳс, ки бо паҳн гардидани иттилоот дар бораи ҳаёти фардии шахрванд ба вуқӯъ омадааст, бояд дар назар дошт, ки агар бе ризоияти даъвогар ё намояндаи қонунии ӯ маълумоти ба ҳақиқат мувофиқбуда дар бораи ҳаёти шахсиаш паҳн карда шудааст, ба

ҷавобгар вазифаи ҷуброн намудани зарари маънавия, ки бо паҳнкунии чунин маълумот расонида шудааст, вогузор карда мешавад (моддаҳои 170, 171 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

Агар паҳн гардидани маълумоти ба ҳақиқат мувофиқнабуда, дар бораи ҳаёти шахсии даъвогар ҷой дошта бошад, он гоҳ ҷавобгар вазифадор аст маълумоти мазкурро рад карда, зарари маънавия, ки бо паҳнкунии чунин маълумот расонида шудааст, дар асоси моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн намояд.

9. Тибқи талаботи қисми 1-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон, агар шахси паҳнкардаи маълумоте, ки шаъну шараф ё эътибори қорӣ шаҳрвандро паст мезананд, дурустии чунин маълумотро ба исбот нарасонад, шаҳрванд ҳақ дорад аз тариқи суд раддияи чунин маълумотро талаб кунад. Яъне вазифаи исботкунии ба ҳақиқат мувофиқ будани маълумоти паҳнгардида ба зиммаи ҷавобгар вогузор карда мешавад. Даъвогар вазифадор аст воқеияти паҳн кардани маълумот аз ҷониби ҷавобгар, инчунин хусусияти пастзанандаи маълумоти мазкурро исбот намояд.

Ҳамзамон, бо дарназардошти қисми 3-и моддаи номбаршуда шаҳрванде, ки воситаҳои ахбори омма дар хусуси ӯ маълумоти халалдоркунандаи ҳуқуқ ё манфиатҳои бо қонун ҳифзшавандашро нашр кардаанд, ҳақ дорад дар ҳамон воситаҳои ахбори омма ҷавоби худро нашр кунад.

Раддияи редаксияи воситаҳои ахбори оммаро бобати нашр накардани ҷавоби шахсро мавриди баҳси судӣ қарор диҳад. Даъвогар вазифадор аст исбот намояд, ки маълумоти паҳнгардида ҳуқуқи манфиатҳои бо қонун ҳифзшавандаи ӯро поймол мекунад.

Моддаи 30 Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳар кас озодии сухан, нашр, ҳуқуқи истифодаи воситаҳои ахборро кафолат додааст. Аз ин рӯ, ҳангоми баррасии парвандаҳо оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қорӣ, судҳо бояд ба он диққат диҳанд, ки мулоҳизаҳои баҳодихӣ, фикру ақидаҳо, мавзӯи баҳси судӣ оид ба ҳимояи шаъну шараф ва эътибори қорӣ тибқи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон намебошанд, зеро онҳо ифодаи фикру ақидаи субъективии шахс буда, мавриди санҷиш қарор дода намешаванд.

Шаҳсони мансабдори давлатӣ оиди тарзи қору фаъолият, таври иҷро кардани вазифаҳои худ метавонанд дар воситаҳои ахбори омма зерӣ танқид қарор гирифта шаванд, чунки ин баҳри таъмини шаффофият ва иҷроиши вақолатҳои масъули онҳо зарур мебошад.

Агар шахс чунин шуморад, ки мулоҳизаи баҳодихӣ ё фикру ақидаи изҳоргардида, ки дар воситаҳои ахбори омма паҳн шудааст, ба ҳуқуқи манфиатҳои ӯ даҳолат мекунад, метавонад мутобиқи банди 3-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва моддаи 19 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма» дар ҳамон воситаҳои ахбори омма ҷавоб, тафсир, эътирозҳои ҷавобии (лукмапартоӣ) худро бо мақсади асоснок кардани беасосии мулоҳизаҳои паҳншуда, ба онҳо баҳои дигар дода, ҷоп намояд. Агар фикру ақидаи субъективӣ дар шакли тухмат ё таҳқир бо паст задани шаъну шараф ва эътибори қорӣ даъвогар изҳор шуда бошад, ӯ метавонад бо даъво нисбати ҷавобгар оид ба ҷуброни зарари маънавий, ки бо тухмат ё таҳқир расонида шудааст, пешниҳод намояд (моддаҳои 170, 171, 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

10. Моддаи 31 Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, ки шаҳрванд ҳақ дорад шахсан ва ё яқоя бо дигарон ба мақомоти давлатӣ муроҷиат намояд.

Бинобар ин судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки агар шаҳрванд ба мақомоти зикргардида бо ариза муроҷиат намуда, дар ариза ин ё он маълумотро нишон дода бошад (масалан, ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар бораи содир шудани ҷиноят ё тайёри ба ҷиноят маълумот дода бошад), ки иттилооти мазкур дар рафти санҷиш тасдиқи худро наёбад, он гоҳ ҳолати мазкур асос барои ба тартиби ҳуқуқи граждани ба ҷавобгарӣ кашидани шахси мазкур мувофиқи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон шуда наметавонад. Чунки дар ин ҳолат аз тарафи шаҳрванд ба амал баровардани ҳуқуқи конститутсионии ӯ оид ба муроҷиат ба мақомоте, ки тибқи қонун масъуланд маълумоти воридшударо мавриди санҷиш қарор диҳанд ҷой дошт, на балки паҳнкунии маълумоти ба ҳақиқат мувофиқ набуда.

Талабҳои мазкур танҳо дар сурате қонеъ карда мешаванд, ки агар ҳангоми баррасии парванда суд муайян намояд, ки муроҷиат ба мақомоти зикргардида, ягон асос надошта, бо мақсади иҷро намудани қарзи граждани ё ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои бо қонун ҳифзшаванда

нею, балки маҳз бо мақсади расонидани зарар ба шахси дигар ифода ёфтааст, яъне сӯистифода аз ҳуқуқ чой дошт бошад (бандҳои 1, 3 моддаи 10 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

11. Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки агар маълумоте, ки баҳсро ба миён овардааст дар рафти баррасии парвандаи дигар аз тарафи шахси иштирокчии парванда ва инчунин шохидони хабар дода шуда, далел аз рӯи парвандаи мазкур мебошад ва аз тарафи суд ҳангоми қабули қарор баҳо дода шудаанд, он гоҳ маълумоти зерин наметавонад ба тариқи пешбининамудаи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди баҳс қарор дода шавад. Зеро бо меъёрҳои КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КМҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби махсуси таҳлил ва баҳодиҳии далелҳои мазкур муқаррар карда шудааст. Чунин талабот асосан талаби баҳодиҳии тақрорӣ судии маълумоти мазкур, аз ҷумла аз нав баҳодиҳии далелҳо аз рӯи парвандаҳои қаблан баррасӣ гардида, мебошад. Агар чунин маълумот дар рафти баррасии парванда аз тарафи шахси дар боло зикршуда нисбати дигароне, ки иштирокчии муурофияи судӣ набуда, вале чунин маълумотро ба ҳақиқат номувофиқ ва паст задани шаъну шарафи худ меҳисобанд паҳн гардад, шахси мазкур метавонад ҳуқуқҳои худро дар асоси моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳимоя кунанд.

12. Диққати судҳо ба он ҷалб карда шавад, ки дар моддаи 34 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма» номгӯи ҳолатҳои аз ҷавобгари озод қардан барои паҳн кардани маълумоте, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунад дар воситаҳои ахбори омма пурра буда, маънидоқунии (шарҳу эзоҳи) зиёдати талаб наменамояд. Масалан, вазҳи намоёндогони воситаҳои ахбори омма ба он ҳолат, ки таъбу нашр маводи рекламаро ифода мекунад, наметавонад асос барои озод қардан аз ҷавобгарӣ гардад.

Боби 1-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи реклама» пешбини намудааст, ки Қонуни мазкур муносибатҳои соҳаи рекламаро ба танзим дароварда, рекламаи номуносибро, ки метавонад ба шараф ё шӯҳрати меҳнатии истифодабарандагони он зарар расонад, пешгирӣ ва қатъ менамояд.

Бо дарназардошти ин гуфтаҳо, агар дар маводи реклама маълумоти пастзанандаи ба ҳақиқат номувофиқ мавҷуд бошад, дар асоси моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин шаҳрвандону ташкилотҳои, ки чунин маълумотро пешниҳод намудаанд, исбот нақунанд, ки маълумот ба ҳақиқат мувофиқ мебошад, он гоҳ ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Ҳангоми қонё гардонидани даъво ба редакцияи воситаҳои ахбори умум вазифаи додани иттилоот дар бораи қарори суд дар ҳолате низ воғузур карда мешавад, ки агар асоси ҷавобгари онҳо истисно шуда бошад.

13. Дар вақти баррасии аризаҳои даъвогӣ нисбати редакцияи воситаҳои ахбори омма, муаллиф, муассис судҳо бояд ба он аҳамият диҳанд, ки барои паҳн кардани маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ва ба ҳақиқат номувофиқ наشري воситаҳои ахбори омма, ки чунин маълумотро паҳн кардааст, зимни баррасии баҳс қатъ гардидааст, суд ҳуқуқ дорад ҷавобгарро вазифадор намояд, ки бо маблағи худ раддия диҳад ё ин ки наشري ҷавоби даъвогарро дар дигар воситаҳои ахбори омма пардозад.

14. Бо дарназардошти он, ки талаб дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қонун, талаб дар бораи ҳимояи ҳуқуқҳои ғайримолумулқӣ мебошад, тибқи талаботи моддаи 231 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбати онҳо мурури мӯҳлати даъво паҳн намегардад, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи қонун.

Судҳо бояд ба инобат гиранд, ки мутобиқи талаботи моддаҳои 18 ва 21 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма» шахси воқеӣ ва (ё) ҳуқуқе, ки воситаи ахбори омма дар хусуси ӯ маълумоти ҳалалдорқунандаи ҳуқуқ ё манфиатҳои қонунан ҳифзшавандаашро нашр кардааст, ҳуқуқ дорад дар ҳамон воситаи ахбори омма ҷавоби худро нашр кунад. Ҷавоб баъди ба редакцияи воситаи ахбори омма расидан бояд на дертар аз шумораи навбатии он нашр карда шавад. Дар сурати аз тарафи воситаи ахбори омма рад кардани наشري раддия ва ё риоя накардани муҳлати барои наشري чунин мавод муқарраршуда, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад, дар муддати то як соли баъди наشري мақола ба суд муҷриятнамояд.

Гузaronидани мӯҳлати яқсолаи зикргардида, бе сабабҳои узрнок метавонад асоси мустақилона барои рад кардани даъво дар бораи беасос эътироф намудани раддияи редакцияи

воситаҳои ахбори омма оиди инкор кардани маълумоти паҳннамудааш ва чоп кардани ҷавоби даъвогар дар ҳамин воситаҳои ахбори омма, гардад.

Ҳамзамон шахсе, ки нисбаташ чунин маълумотҳо паҳн гардида буданд, ҳуқуқ дорад нисбати редаксияи воситаҳои ахбори омма ба суд бо даъво дар бораи ҳифзи шаъну шараф ва эътибори корӣ муроҷиат намояд. Ба ин талабот муҳлати даъво татбиқ намегардад.

15. Тибқи талаботи қисми 6-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон шаҳрванде, ки дар хусуси ӯ маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ё эътибори кориаш паҳн гардидааст, ҳақ дорад дар баробари раддияи чунин маълумот ҷуброни зиёни маънавии аз паҳн кардани онҳо расидаро низ талаб намояд.

Қоидаи мазкур дар хусуси ҳифзи эътибори кории шаҳрванд мутобиқан дар мавриди ҳифзи эътибори кории шахси ҳуқуқӣ низ истифода мешавад (қисми 8 моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон).

Аз ин рӯ, қоидаҳое, ки ҷуброни зарари маънавии бо сабаби паҳн гардидани маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ва эътибори кории шаҳрванд алоқамандро ба танзим медароранд дар ҳолатҳои паҳнкунии чунин маълумот нисбати шахси ҳуқуқӣ низ татбиқ карда мешавад.

Ҷуброни зарари маънавий аз тарафи суд ҳангоми қабули ҳалномаи судӣ дар шакли маблағи пулӣ (арзи милли) муайян карда мешавад.

Ҳангоми муайян кардани андозаи ҷуброни зарари маънавий судҳо бояд ба ҳолатҳои дар банди 2-и моддаи 171 ва банди 2-и моддаи 1116 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон зикргардида ва дигар ҳолатҳои қобили тавачҷуҳ аҳамият диҳанд. Агар маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф ва эътибори корӣ, ки ба ҳақиқат мувофиқ намебошанд дар воситаҳои ахбори омма паҳн шудааст, суд ҳангоми муайян кардани андозаи зарари маънавий бояд хусусият ва мазмуни нашр, инчунин дараҷаи паҳншавии маълумоти мазкурро ба инобат гирад.

Ҳамзамон, маблағи ҷуброни зарари маънавий, ки рӯёнида мешавад бояд мутаносибан ба зарари расонидашуда буда, ба маҳдуд кардани озодии ахбори омма оварда нарасонад.

Талаб дар бораи ҷуброни зарари маънавий метавонад мустақилона пешниҳод гардад, масалан, агар редаксияи воситаҳои ахбори омма раддияро, ки даъвогарро қонеъ мегардонад ихтиёран ба таъбу нашр расонидааст. Суд ҳолати мазкурро ҳангоми муайян кардани андозаи ҷуброни зарари маънавий ба инобат мегирад.

16. Дар сурате, ки агар дар якҷоягӣ бо талаб дар бораи ҳифзи шаъну шараф ё эътибори кории шаҳрванд ё ин ки шахси ҳуқуқӣ даъво дар бораи барқарор кардани зарари бо паҳнкунии маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф расонидашуда, пешниҳод шуда бошад, суд талаби мазкурро тибқи талаботи моддаи 15 ва қисмҳои 6,8-и моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал менамояд.

17. Ҳангоми қонеъ гардонидани даъво суд вазифадор аст дар қисми ҳулосагии ҳалнома тарзу усули раддияи маълумотҳои пастзанандаи шаъну шарафро, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд дарҷ намояд ва дар сурати зарурӣ матни чунин раддияро ифода намояд, ҳамчунин маҳз кадом маълумот ба ҳақиқат номувофиқ ва пастзанандаи шаъну шараф мебошад, кай ва чӣ тавр онҳо паҳн шудаанд, инчунин муҳлатеро, ки дар давоми он раддияи мазкур бояд нашр гардад қайд намояд (моддаи 18 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»).

18. Дикқати судҳо ба он ҷалб карда шавад, ки дар асоси талаботи моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳимояи судии шаъну шараф ва эътибори корӣ метавонад бо роҳи раддияи маълумотҳои пастзанандаи шаъну шараф, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунанд, вазифадор кардани шахси чунин маълумотҳоро паҳннамуда оиди пардохтани ҷуброни зарари маънавий ва барқарор кардани зарари расонидашуда, ба амал бароварда мешавад.

Бояд ба инобат гирифт, ки ҷуброни зарари маънавий ба фоидаи даъвогар, на ба фоидаи дигар шахсоне, ки ӯ қайд намудааст, рӯёнида мешавад. Узр хоستان ҳамчун тарзу усули ҳифзи судии шаъну шараф ва эътибори корӣ бо моддаи 174 КГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар меъёрҳои қонунгузорӣ пешбинӣ нашудааст.

Аз ин лиҳоз, суд ҳуқуқ надорад ҷавобгаронро аз рӯи парвандаҳои категорияи мазкур вазифадор намояд, ки аз даъвогарон дар ин ё он намуд узр пурсанд.

Суд ҳуқуқ дорад созиши оштиро, ки тибқи он тарафҳо бо ризоияти ҳамдигар узрҳои ҷавобгарро бо сабаби паҳн кардани маълумоти пастзанандаи шаъну шараф нисбати даъвогар, ки ба ҳақиқат мувофиқат намекунад пешбинӣ намудаанд тасдиқ намояд, агар ин ҳуқуқу манфиатҳои қонунии шахсони дигарро вайрон намекунад ва бархилофи қонун намебошад.

19. Бинобар қабули Қарори мазкур Қарори Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №8 аз 4 июни соли 1992 “Дар бораи аз ҷониби судҳо татбиқ намудани қонунгузорӣ оид ба ҳифзи шаъну шараф ва эътибори қонуншиносони шахрвандон ва ташкилотҳо” аз эътибор соқит дониста шавад.

**Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Н. Абдуллоев

**Котиби Пленум,
Судяи Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

М. Саидов